

του Μιχαήλ Χούλη, Θεολόγου

Όταν μιλάμε για την Ορθόδοξη Εκκλησία δεν εννοούμε ούτε κάποια θρησκεία (διότι βασίζεται στην ιστορία και όχι στην φαντασία), ούτε κάποια ιδεολογία (διότι η αλήθεια του Θεού δεν συλλαμβάνεται διανοητικά, αλλά αποκαλύπτεται εσωτερικά, λειτουργικά και Χριστοκεντρικά), ούτε μια αφηρημένη και συγκεχυμένη διδασκαλία, αλλά την ΑΠΟΚΑΛΥΦΘΕΙΣΑ ΑΛΗΘΕΙΑ του Τριαδικού Θεού, ένα καινούργιο τρόπο ζωής, την ορθή δοξολογία, λατρεία και εκκλησιαστική εμπειρία του Θεού, όπως παραδόθηκε στους Αποστόλους από τον ίδιο τον Ιησού Χριστό. Η ορθή αυτή χριστιανική πίστη «μια για πάντα παραδόθηκε στους αγίους» (Ιούδα 3) και δεν επιδέχεται μετατροπές, βελτιώσεις ή αφαιρέσεις. Προειδοποιεί ο Απόστολος Παύλος τους Γαλάτες ότι «υπάρχουν μερικοί που σας ταραξουν και θέλουν να διαστρέψουν το ευαγγέλιο του Χριστού» (αυτό άλλωστε σημαίνει αίρεση). «Αλλά και αν εμείς οι ίδιοι, ή (ακόμη και) κάποιος άγγελος από τον ουρανό, σας κηρύξει διαφορετικό ευαγγέλιο από εκείνο που εμείς σας κηρύξαμε, αυτός ας είναι ανάθεμα (να απομακρυνθεί δηλαδή από ανάμεσά σας)» (Γαλ. 1, 7-8). Στην Εκκλησία διαφυλάσσεται ως τρόπος ζωής, και διδαχή δια των γενεών, η ΑΝΟΘΕΥΤΗ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ, δηλαδή «ό,τι πάντοτε, παντού και από όλους πιστεύτηκε» (Βικέντιος Λειρίνου). Ο Απ. Παύλος μιλάει εξάλλου για «Έναν Κύριο, μια πίστη, ένα βάπτισμα, ένα Θεό και Πατέρα όλων» (Εφεσ. 4,5), και πως η Εκκλησία «είναι στύλος και εδραίωμα της αληθείας» (Α΄ Τιμ. 3,15). Η Εκκλησία λοιπόν είναι ζωντανή, είναι το σώμα του Χριστού, με εμάς να αποτελούμε τα μέλη και ο Θεάνθρωπος την κεφαλή (βλ. Α΄ Κορ. 12,27).

Εξέχον χαρακτηριστικό της Ορθόδοξης Εκκλησίας είναι η ΠΑΤΕΡΙΚΗ (Πατέρες= πολύ μορφωμένοι και άγιοι ιεράρχες, που δια του Αγίου Πνεύματος διέσωσαν και ερμήνευσαν ορθώς τις ουρανόσταλτες αλήθειες-δόγματα, σε ξεχωριστές ιστορικές περιόδους) και δια ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ (από όλη την Εκκλησία) ΣΥΝΟΔΩΝ (συν+οδός= κοινή πορεία) ερμηνεία των αποκαλυφθεισών αληθειών της πίστεως, Παραδόσεως και Γραφών, δια των οποίων: (α) υπερβαίνεται σωστά η λογική (η πίστη είναι υπέρλογη, όχι παράλογη) και δεν απορρίπτεται, (β) αρνείται η Εκκλησία την ιδιοτελή, ατομική και κατασκευασμένη φιλοσοφικο-γνωστική επιλογή, ανάμειξη με ειδωλολατρικές αντιλήψεις, και νόθευση ή διαστρέβλωση της πίστεως, δηλαδή την ΑΙΡΕΣΗ, (γ) προσφέρονται τα δόγματα ως ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΦΑΡΜΑΚΑ προς θεραπεία και σωτηρία, που οριοθετούν την αληθινή πίστη, και όχι ως νομικές διατάξεις, ή εγκεφαλικές αυθαίρετες απόψεις, που αποπνίγουν τη Χάρη και την ομορφιά της ζωής. Η πατερική αυτή ερμηνευτική, αποτέλεσμα της βιώσεως των ακτίστων δωρεών του Θεού δια της ασκητικής και λειτουργικής ζωής των, είναι συνέχεια της Α΄ Αποστολικής Συνόδου (49 μ.Χ.), όταν οι Απόστολοι αποφάνθηκαν: «Αποφασίστηκε από το Άγιο Πνεύμα και από μας....» (Πράξ. 15, 28). Στην Εκκλησία ψάλλουμε: «Υπερδοξασμένος είσαι, Χριστέ Θεέ μας, εσύ που εγκατέστησες πάνω στη γη τους Πατέρες μας, σαν μεγάλα φώτα, και μέσω αυτών μάς οδήγησες όλους στην αληθινή πίστη. Δόξα σου ανήκει πολυεύσπλαχνε» (Απολυτίκιο της Κυριακής των Αγίων Πατέρων). Μένει λοιπόν η Ορθοδοξία πάντα Πατερική και Συνοδική. Οι Οικουμενικές Σύνοδοι μπορούμε να πούμε ότι δεν αποκαλύπτουν την αλήθεια, αλλά την εκφράζουν μέσα στην ιστορία. Επίσης, ενώ προηγείται η διδασκαλία των Πατέρων που έφτασαν στον φωτισμό και την θέωση, οι Σύνοδοι εκφράζουν την

εσωτερική αυτή καθολικότητα της αλήθειας, για να αποφεύγονται οι αιρέσεις και να οικοδομούνται οι πιστοί σε κάθε εποχή.

Οι αιρετικοί αποκόπτονται από το Σώμα της Εκκλησίας, συνάπτουν παρασυναγωγές, μειώνουν την αξία του ανθρώπου και του στερούν τη σωτηρία, αφού χάνεται ο σωστός προσορισμός του και η πορεία προς τον αγιασμό του. Η αίρεση οδηγεί επομένως σε αποπροσανατολισμό και ξεπεσμό από την Αλήθεια. Οι αιρέσεις οδήγησαν σε φανατισμό, μίσος μεταξύ ανθρώπων, και στο δικαίωμα του κράτους να επεμβαίνει στα της Εκκλησίας. Είχαν πάντοτε όμως και δύο καλά αποτελέσματα: (α) Μετέτρεψαν ρηχούς χριστιανούς σε πραγματικά θερμούς, έκαναν πολλούς να συνειδητοποιήσουν την πίστη τους και να μελετήσουν εις βάθος το περιεχόμενό της, και (β) οδήγησαν ολόκληρη την Εκκλησία σε αναθέρμανση των πιστεύω της, σε ουσιαστική εντρύφηση και πλατιά θεολογική έρευνα στις αλήθειες της. Σοβαρές αιρέσεις που ταλαιπώρησαν στους πρώτους χριστιανικούς αιώνες την Εκκλησία υπήρξαν: οι αντιτριαδικοί, ο Αρειανισμός, ο Νεστοριανισμός, ο Μονοφυσιτισμός και η Εικονομαχία. Οι ΑΝΤΙΤΡΙΑΔΙΚΕΣ ΑΙΡΕΣΕΙΣ του 3ου αιώνα προσπάθησαν εσφαλμένα να εξηγήσουν την ενότητα του Θεού και ταυτόχρονα την τριαδικότητα των προσώπων Αυτού. Οι σημαντικότερες ομάδες εξ αυτών υπήρξαν: (α) οι Τροπικοί Μοναρχιανοί ή ΠΑΤΡΟΠΑΣΧΙΤΕΣ, που δέχονταν ότι ο Πατέρας ήταν αυτός που εμφανίστηκε ΚΑΙ ως Υιός ΚΑΙ έπαθε για την ημών σωτηρία (υποτιμούσαν τα δύο άλλα πρόσωπα στη θεότητα, ή δεν διέκριναν ως ξεχωριστή την υπόσταση του Υιού), και (β) οι Δυναμικοί Μοναρχιανοί ή ΥΙΟΘΕΤΙΣΤΕΣ, οι οποίοι αρνούσαν την κατά φύση θεότητα του Υιού και πίστευαν ότι ενοίκησε κάποια στιγμή η δύναμη του Θεού στον Ιησού, ότι δηλαδή «υιοθετήθηκε» ηθικά ως Υιός Του για να ευεργετήσει την ανθρωπότητα. Ο Πατροπασχίτης Σαβέλλιος προχώρησε τον μοναρχιανισμό του και επί του Αγίου Πνεύματος και δέχθηκε την Αγία Τριάδα ως τρία ονόματα-προσωπεία ενός και μόνο Προσώπου, ο οποίος στην Π.Δ. αποκαλύπτεται και νομοθετεί, στην Κ.Δ. εμφανίζεται ως Χριστός και λυτρώνει, ενώ στην εποχή της Εκκλησίας ως Άγιο Πνεύμα, που συντηρεί και προσφέρει ζωή. Από την άλλη, ο Υιοθετιστής Παύλος Σαμοσατέας θεωρούσε Υιό και Πνεύμα ως απρόσωπες δυνάμεις του Θεού, και ο Υιός ήταν γι' αυτόν ανυπόστατος. Δίδασκε πως ο Χριστός ήταν ένας απλός και μόνο άνθρωπος και ότι η ένωσή του με το Θεό ήταν απλά ένωση αγάπης και θελήσεως.

Ο ΑΡΕΙΑΝΙΣΜΟΣ, επικίνδυνη αίρεση του 4ου αιώνα, προήλθε από τους Υιοθετιστές του 3ου αιώνα. Ο πρεσβύτερος στην Αλεξάνδρεια Άρειος, το 318, δίδασκε ότι ο Χριστός υπήρξε το υπερτέλειο, εν χρόνω, δημιούργημα του Θεού. Ότι ήταν κτίσμα και όχι Θεός. Καταδικάστηκε από την Α΄ Οικουμενική Σύνοδο, στη Νίκαια της Βιθυνίας, το 325. Εξάλλου, η Γραφή ξεκάθαρα υποστηρίζει: «Στην αρχή υπήρχε ο Λόγος... ΚΑΙ ΘΕΟΣ ΗΤΑΝ Ο ΛΟΓΟΣ... και ο Λόγος έγινε άνθρωπος» (Ιω. 1,1-18). Στους Φιλιπησίους, ο Απ. Παύλος για τον Χριστό γράφει: «ΑΝ ΚΑΙ ΗΤΑΝ ΣΤΗΝ ΜΟΡΦΗ ΘΕΟΥ, δεν θεώρησε ευκαιρία προς απόλαυση ΤΟ ΟΤΙ ΗΤΑΝ ΙΣΟΣ ΜΕ ΤΟ ΘΕΟ, αλλά εξουδένωσε τον εαυτόν του με το να λάβει μορφή δούλου, με το να έρθει στη μορφή των ανθρώπων» (2,5-7). Πάλι ο Παύλος δηλώνει ότι αναμένει μαζί με όλη την Εκκλησία «την μακαρία ελπίδα και επιφάνεια της δόξης ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΘΕΟΥ και σωτήρα μας Ιησού Χριστού» (Τίτου 2,13). Και ο ευαγγελιστής Ιωάννης αναφέρει: «Είμαστε πραγματικά μέσα στην αλήθεια, στον Υιό του Θεού, τον Ιησού

Χριστό. ΑΥΤΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΑΛΗΘΙΝΟΣ ΘΕΟΣ ΚΑΙ Η ΑΙΩΝΙΑ ΖΩΗ» (Α΄ Ιω. 5,20).

Ο Μακεδόνιος, αρχιεπίσκοπος Κων/πόλεως, εφάρμοσε την ίδια αρχή για το Άγιο Πνεύμα που εφάρμοσε ο Άρειος για τον Υιό του Θεού. Υποστήριξε δηλαδή ότι είναι κτίσμα του Θεού, και οι οπαδοί του ονομάστηκαν εξαιτίας αυτού, «ΠΝΕΥΜΑΤΟΜΑΧΟΙ». Η αίρεση καταδικάστηκε από την Β΄ Οικουμενική Σύνοδο, που συνήλθε στην Κων/πολη το 381, διότι ο Παράκλητος είναι Κύριος και Θεός. Ο Παύλος λ.χ., αναφέροντας πρώτο το Άγιο Πνεύμα, γράφει: «Ο ΚΥΡΙΟΣ να κατευθύνει τις καρδιές σας στην αγάπη του Θεού και στην υπομονή του Χριστού» (Β΄ Θεσσαλ. 3,5). Ακόμη, ο Κύριος που πειράσθηκε στην έρημο από τους Εβραίους (Εξ. 17,7), δεν είναι άλλος από το Άγιο Πνεύμα: «Όπως λέει το Πνεύμα το Άγιο, σήμερα αν ακούσετε τη φωνή Του, να μην σκληρύνετε τις καρδιές σας, ΟΠΩΣ ΤΟΤΕ ΠΟΥ ΜΕ ΠΙΚΡΑΝΑΤΕ ...στην έρημο, ΟΠΟΥ ΜΕ ΕΒΑΛΑΝ σε δοκιμασία οι πατέρες σας...» (Εβρ. 3,7-9). Η Σύνοδος καταδίκασε και τον ΑΠΟΛΛΙΝΑΡΙΟ, επίσκοπο Λαοδικείας, ο οποίος δεχόταν ότι από τα τρία μέρη που απαρτίζουν την ανθρώπινη υπόσταση (σώμα, άλογος και λογική ψυχή), η θεία φύση ενώθηκε μόνο με το σώμα και την άλογο ψυχή του Ιησού, ενώ ο Λόγος κατέλαβε τη θέση του πνεύματος. Έτσι όμως υποβίβαζε την ανθρώπινη φύση του Χριστού και βεβαίως, αν ίσχυε, θα ακυρωνόταν η σωτηρία του ανθρώπου.

Από τις διενέξεις του 5ου αιώνα, στα πλαίσια των Χριστολογικών διαμαχών για το ποια είναι η φύση του Χριστού, γεννήθηκαν δυστυχώς ο Νεστοριανισμός και ο Μονοφυσιτισμός. Ο ΝΕΣΤΟΡΙΟΣ, πατριάρχης και αυτός Κων/πόλεως, αιρετικά δίδασκε ότι ο Ιησούς γεννήθηκε σαν απλός άνθρωπος και πως στη συνέχεια ενώθηκε μ' αυτόν ο Θεός Λόγος. Εξαιτίας αυτού ονόμαζε την Παναγία Χριστοτόκο και όχι Θεοτόκο. Καταδικάστηκαν οι αποκλίσεις του από την Γ΄ Οικουμενική, το 431 στην Έφεσο. Οι αιρετικές διδασκαλίες του Νεστόριου αναιρούνται και δια της Καινής Διαθήκης: Ο Ιησούς απαντώντας στις ειρωνείες των Ιουδαίων, τους λέγει: «Αλήθεια σας λέγω, πριν γεννηθεί ο Αβραάμ, ΕΓΩ ΥΠΑΡΧΩ (Εγώ ειμί ο Ων)» (Ιω. 8,58). Τότε σήκωσαν πέτρες οι Ιουδαίοι για να του τις ρίξουν, γιατί κατάλαβαν καλά τι εννοούσε, ότι δηλαδή είναι άναρχος όπως ο Πατέρας Του. Στην Αποκάλυψη, αναφέρεται να λέει ο Χριστός: «Εγώ είμαι το Α και το Ω, ΛΕΓΕΙ ΚΥΡΙΟΣ Ο ΘΕΟΣ, ο οποίος υπάρχει, Ο ΟΠΟΙΟΣ ΥΠΗΡΧΕ και ο οποίος θα έρθει, Ο ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΟΡΑΣ» (1,8). Και προς τον Τιμόθεο, ο Παύλος λέγει: «Ο ΘΕΟΣ ΕΦΑΝΕΡΩΘΗΚΕ ΣΑΡΚΩΜΕΝΟΣ...» (Α΄, 3,16 κ.ε.). Ο Θεός ήταν δηλαδή που γεννήθηκε και ως άνθρωπος, και δεν ήταν έναν φιλόσ άνθρωπος που καθ' οδόν αγιοποιήθηκε, έστω και στον μεγαλύτερο βαθμό. Νεστοριανές εκκλησίες ιδρύθηκαν στην Περσία. Σήμερα η 'Ασσυριακή Εκκλησία της Ανατολής', όπως λέγεται, τιμά τον Νεστόριο ως άγιο.

Καταπολεμώντας τον Νεστόριο, ο αρχιμανδρίτης Ευτυχής έφτασε στο αντίθετο άκρο. Υποστήριξε ότι με την ένωση των δύο φύσεων, η θεία φύση του Ιησού απορρόφησε την ανθρώπινη. Άρα, για τους οπαδούς του, στον Χριστό επικράτησε τελικά μόνο η θεϊκή του φύση. Γι' αυτό και ονομάστηκε η διδασκαλία του ΜΟΝΟΦΥΣΙΤΙΣΜΟΣ. Καταδικάστηκε η αίρεση από την Δ΄ Οικουμενική Σύνοδο, το 451 στην Χαλκηδόνα, καθώς και από την Ε΄ Οικουμενική τού 553, στην Κων/πολη. Από τους Μονοφυσίτες, όσοι δεν δέχθηκαν τις αποφάσεις της Δ΄ Οικ. Συνόδου

ξεχώρισαν και ονομάστηκαν ΠροΧαλκηδόνιοι ή ΑντιΧαλκηδόνιοι. Εξαπλώθηκε η διδασκαλία τους σε Συρία, Παλαιστίνη, Μεσοποταμία και Αίγυπτο. Κόπτες, Σύριοι, Αρμένιοι, Μελχίτες, Ιακωβίτες είναι Μονοφυσίτες. Και δεν θα μπορούσε βέβαια να απορροφηθεί η ανθρωπότητα του Χριστού από την θεότητά Του, εφόσον έχουμε πολλές θεολογικές πληροφορίες από την Κ.Δ. ότι ήταν ο Κύριος ΚΑΙ πραγματικός ΚΑΙ πλήρης άνθρωπος επί της γης, όπως ήταν εξάλλου και Θεός επί της γης. Ενώ λέει λ.χ. ως Θεός «Εγώ και ο Πατέρας μου ΕΙΜΑΣΤΕ ΕΝΑ» (Ιω. 10,30), εν τούτοις αναφέρει ως άνθρωπος: «Ο πατέρας μου είναι μεγαλύτερος από μένα» (Ιω. 14,28). Με τη φράση αυτή αναγνωρίζει επίσης τον Πατέρα ως αιτία και πηγή της υπάρξεώς Του (εν ακτίστω φυσικά εννοία), αφού είναι το δεύτερο πρόσωπο της Αγίας Τριάδος. Την ίδια έννοια έχουν και τα λόγια του Ιησού: «Μου δόθηκε ΟΛΗ («πάσα») η εξουσία στον ουρανό και στη γη» (Ματθ. 28,18). Ομιλεί πάλι ο Κύριος ως άνθρωπος, διότι ως άνθρωπος παίρνει τώρα την εξουσία που είχε και έχει πάντοτε ως Θεός. Αν ισχυριστεί κάποιος ότι τώρα ΚΑΙ ΜΟΝΟ παίρνει την εξουσία ο Χριστός από τον Θεό, ενώ δήθεν δεν την είχε πριν, είναι το ίδιο σαν να δεχθεί κάποιος, αθεολόγητα, πως δίνοντας ο Πατέρας την «πάσαν εξουσία» του στον Υιό του, έμεινε ο ίδιος χωρίς καμία δύναμη και κυριότητα. Και σε άλλα σημεία της Γραφής εμφανίζεται ο Χριστός να είναι κουρασμένος, να αγωνιά, να υποφέρει, να λυπάται, να παρακαλάει τον Πατέρα Του για να μην πιεί το ποτήρι του πόνου και της θυσίας («παρελθέτω απ' εμού το ποτήριον τούτο»), αλλά αμέσως να υπαναχωρεί και να λέει «αλλά όχι όπως εγώ θέλω, αλλά όπως εσύ θέλεις» (Ιω. 26, 39-40). Άλλωστε πάνω στο Σταυρό είπε και το «Θεέ μου, Θεέ μου, γιατί με εγκατέλειψες» (Μθ. 27,46). Αυτά τα λίγα μάς δείχνουν ότι ο Χριστός ήταν πλήρως και πραγματικά Θεάνθρωπος, ότι διέθετε δύο φύσεις, τη θεία και την ανθρώπινη, ασυγχύτως, αδιαίρετως, αχωρίστως, ατρέπτως ενωμένες στο θείο του πρόσωπο. Αυτά όλα ισχύουν και για τον ΜΟΝΟΘΕΛΗΤΙΣΜΟ, αίρεση που καταδικάστηκε από την ΣΤ΄ Οικουμενική (680 μ.Χ. στην Κων/πολη), η οποία και απεφάνθη ότι υπάρχουν δύο φυσικές θελήσεις και ενέργειες στον Χριστό, που ενεργούσαν χωρίς αντιπαλότητα και σύγκρουση. Μετριοπαθείς εκκλησίες τους υπάρχουν στην Αίγυπτο (Κόπτες), είναι ακόμη οι Συροϊακωβίτες και οι Ινδοί του Μαλαμπάρ.

Μεγάλη ζημιά στον θεολογικό, πολιτικό και κοινωνικό τομέα προξένησε και η ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΙΚΗ ΕΡΙΣ, που ταλαιπώρησε επί 100 και πλέον χρόνια την αυτοκρατορία, τον 8ο και 9ο αιώνα. Οι πιστοί διαιρέθηκαν σε εικονόφιλους και εικονομάχους και οι συμπλοκές γενικεύτηκαν σε επικίνδυνες διαμάχες. Λέων ο Γ΄ ο Ίσαυρος, και η δυναστεία γενικά των Ισαύρων, επηρεάστηκε από την ανεικονική λατρεία του Ισλάμ στην Ανατολή και του Ιουδαϊσμού, από Νεστοριανούς και Παυλικιανούς. Με εντολές του καταστράφηκαν εικόνες και ξεκίνησε η α΄ φάση της Εικονομαχίας (726-787). Ο πατριάρχης Γερμανός και ο πάπας Γρηγόριος Γ΄ αντέδρασαν δυναμικά. Ο Κων/νος Ε΄ έκλεισε μοναστήρια, κακοποίησε ιερείς, καταδίωξε μοναχούς και μοναχές, τους ανάγκαζε να παντρευτούν ή τους εξόριζε, πολλούς τους εκτέλεσε. Ιωάννης ο Δαμασκηνός (676-749), Σύριος μοναχός και ιερέας, εκκλησιαστικός διδάσκαλος και Πατέρας, υπερασπίστηκε σθεναρά τις εικόνες, με τους λόγους του «Υπέρ των αγίων εικόνων». Η σύνοδος της Ιέρειας του 754 εξέδωσε ως αποφάσεις της εικονομαχικές αντιλήψεις. Η αυτοκράτειρα Ειρήνη η Αθηναία, με την Ζ΄ Οικουμενική Σύνοδο (787) στη Νίκαια, ακυρώνει τις αποφάσεις της προηγούμενης Συνόδου και αναστηλώνει τις εικόνες. Η β΄ φάση της

διαμάχης (815-843) ξεκίνησε με τον αυτοκράτορα Λέοντα τον Ε΄ τον Αρμένιο. Ο Θεόδωρος Στουδίτης, ηγούμενος και αγωνιστής υπέρ των εικόνων, φυλακίζεται και εξορίζεται. Ο αυτοκράτορας Θεόφιλος εξακολουθεί την εικονομαχική σκληρή πολιτική. Η γυναίκα του Θεοδώρα, μετά τον θάνατό του, συγκάλεσε Σύνοδο (843) στην Κων/πολη, που επανέφερε σε ισχύ τις αποφάσεις της 7ης Οικ. Συνόδου.

Η εικονομαχία υπήρξε στην ουσία της ΜΟΝΟΦΥΣΙΤΙΚΗ ΑΙΡΕΣΗ, πόλεμος κατά της ομορφιάς και μοναδικότητας του προσώπου, πόλεμος κατά της Εκκλησίας. Οι εικονομάχοι αρνιόντουσαν, στην πραγματικότητα, την αξία της ανθρωπίνης φύσης του Χριστού, αφού δεν δέχονταν την εξεικόνισή Του, διότι, καθώς έλεγαν, βλέποντας την εικόνα του Ιησού δεν διακρίνουμε την θεία του φύση. Οι εικονόφιλοι και Ιωάννης ο Δαμασκηνός αντέτειναν ότι δεν εικονίζουμε και δεν αγιογραφούμε κάποια από τις δύο φύσεις του Κυρίου ξεχωριστά, αλλά το θείο Του πρόσωπο, με το οποίο άλλωστε φάνηκε, έδρασε, θαυματούργησε, δίδαξε και στον κόσμο. Η ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ καθιερώθηκε ως επίσημη γιορτή για την αναστήλωση των εικόνων. Προσκυνούνται οι εικόνες και περιφέρονται στο ναό. Δια των εικόνων δοξάζεται ο Τριαδικός Θεός και φέρνουμε στη μνήμη μας όλα τα σωτηριώδη γεγονότα της ζωής του Κυρίου, την μεγάλη τιμή προς την Θεοτόκο καθώς και προς τους αγίους, τους φίλους και ακολούθους του Χριστού. Εκφράζεται έτσι η ενότητα της Εκκλησίας και η θεία υιοθεσία των χριστιανών. «Τιμώντας την εικόνα, τιμάμε το πρόσωπο που εικονίζει» διδάσκει Ιωάννης ο Δαμασκηνός. Η τιμή δεν πηγαίνει στα υλικά της εικόνας, την μπογιά, το ξύλο, το χαρτί κ.λπ., αλλά ανεβαίνει στα ουράνια πρόσωπα, και τελικά τιμάμε λατρευτικά τον ίδιο τον Θεό. Οι εικόνες δεν είναι ειδωλολατρικά κατάλοιπα, όπως ισχυρίζονται εσφαλμένα ομάδες ετεροδόξων. Στην Π.Δ. π.χ., ο Θεός διατάζει τον Μωυσή να κατασκευάσει δύο αντικριστά Χερουβίμ από χρυσό (Εξ. 25,18). Ο βασιλιάς Σολομών έφτιαξε δύο Χερουβίμ, καλυμμένα με χρυσάφι, και τα τοποθέτησε στα άγια των αγίων του Ναού, στην Ιερουσαλήμ (Β΄ Παραλ. 3,10). Ο Ναός περιείχε επίσης γλυπτά λεόντων και αναπαραστάσεις από τη φύση και το ζωικό βασίλειο. Ήσαν Μωυσής και Σολομών ειδωλολάτρες; Φυσικά όχι! Διότι δεν λάτρευαν τα κατασκευάσματα αυτά ως θεούς, αλλά απέδιδαν δι' αυτών λατρεία στον μοναδικό Θεό και του έδειχναν τα ευσεβή αισθήματά τους. Και μέσω, άλλωστε, υλικών αντικειμένων διοχετεύεται η Χάρη του Θεού, φτάνει να υπάρχει πίστη, όπως συνέβαινε με τη ράβδο του Μωυσή, το χάλκινο φίδι στην έρημο, τη ράβδο του Ααρών, τα σουδάρια του Παύλου κ.λπ. Αλλά και οι λιτανείες που επιτελούμε, προτάσσοντας τις εικόνες του Χριστού, της Θεοτόκου και των αγίων, έχουν σαν βάση και πάλι την Αγία Γραφή. Το ίδιο γινόταν στην Π.Δ. με την κιβωτό της Διαθήκης, όπου μπροστά βάδιζαν οι ιερείς και κατόπιν όλος ο λαός (βλ. Ιησούς του Ναυή, 6,11-16).

Τέλος, «Ο χορός των αγίων Πατέρων... κήρυξε μια ουσία και φύση του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος, και παρέδωσε με σαφήνεια στην Εκκλησία το μυστήριο της Θεολογίας» (Δοξαστικό των Αίνων Κυριακής Αγίων Πατέρων). Δια των αγίων και Πατέρων, η Εκκλησία, «φορώντας χιτώνα αληθείας, που υφάνθηκε από την ουράνια θεολογία, διδάσκει ορθόδοξα και δοξάζει το μέγα μυστήριο της πίστης» (Κοντάκιο της Κυριακής των Αγίων Πατέρων).